
Historiske bilder fra dansk psykiatri

BOKOVERSIKT

Professor Mogens Møllergaard har i sin pensjonisttilværelse forfattet en velskrevet liten bok om psykiatriens historie i Danmark, men egentlig er boken en skildring av europeisk psykiatri fra 1700-tallet frem til 1960- og -70-årene, og her får både pasienter og behandlere sin rettmessige plass. Det er en bok skrevet con amore, en bok som langt flere enn psykiatere vil ha glede av å lese.

Møllergaard begynner med Claudi Rosset, en fransk kjøpmann som slo seg ned i Danmark i 1735. Han ble forferdet over nøden blant de sinnssyke. Ikke minst gjorde det inntrykk på ham hvordan disse døde i "pesthusene", som stadig ble rammet av epidemier. Dette var på Holbergs tid, hvor de fleste var fullstendig

likegyldige til de gales situasjon. Selv om man ikke hadde noen behandling, måtte man i det minste gi de sinnslidende en god seng og varmt tøy, mente Rosset.

Vi får høre om Johan Henrik Seidelin, den første overlege ved St. Hans' hospital i Roskilde. Bare 30 år gammel tiltrådte han som overlege i 1816. Han begynte godt, men ble etter strid med de kontrollerende myndigheter en bitter mann, som lot sitt sinne gå ut over pasientene, som ble både skjelt ut og slått av overlegen. Etter klage fra en pasient ble det nedsatt en undersøkelseskomisjon, som resulterte i at Seidelin fikk sin avskjed og endte sitt liv som lokal distriktslege.

Vi får et glimt av Harald Selmer, som ble den første overlege ved det jyske asyl, det senere Sinnssygehospitalet i Risskov ved Århus. Selmer levde og virket på midten av 1800-tallet. Sammen med en gruppe københavnske leger ivret han sterkt for utbygging av et bedre sinnssykevesen. Selmer sluttet seg til "moral treatment"-bevegelsen i Europa og mente at enhver helbredelsesanstalt burde ledes av en spesialutdannet overlege, i hvis hender "en meget betydelig myndighed bør legges, fordi overlegen ved kun å sitte inne med en suveren makt er i stand til at beherske alle anstaltlivets enkeltheter, hvorav hver enkelt har betydning for oppnåelsen av de tilsiktede resultat". I 1847 – 48 besøkte Selmer en rekke anstalter i England og Tyskland som gjorde sterkt inntrykk på ham.

For norske lesere er det særlig interessant hva Møllergård har å berette om konflikten mellom Amalie Skram og overlege Knud Pontoppidan. Hun ble som kjent gift med den danske litteraten Erik Skram, som tilhørte kretsen omkring Georg Brandes, etter at hennes første ekteskap i Norge hadde strandet. Da hun ble innlagt ved Kommunehospitalet i København, kom hun straks i konflikt med Pontoppidan, som faktisk blant annet på grunn av striden med Amalie Skram forlot sykehuset.

Møllergård forteller også om mottakelsen av psykoanalysen i Danmark, som ble introdusert av filosofen og psykologen Sigurd Næsgaard i begynnelsen av 1930-årene, men som først fikk sitt egentlige gjennombrudd da psykiaterne Torkild Vanggaard og Paul Færgemann vendte hjem fra USA etter psykoanalytisk læreanalyse i 1950-årene.

Historien avsluttes mer eller mindre i 1960- og -70-årene, men da har vi også fått lese om den litterære psykiatri i Danmark, der Hjalmar Helweg, Paul Reiter, Ib Ostenfeld og andre var viktige med sine interessante patografier om Kierkegaard, Grundtvig, HC Andersen, Luther og andre, og til slutt omtale av Erik Strømberg, dansk psykiatris sentrale personlighet i etterkrigstiden.

Dette er en lettest, oversiktlig og interessant fremstilling, som anbefales norske leger. Redaktørene Povl Munk-Jørgensen og Tom G. Bolwig kan som redaktører av serien være stolt av dette bidraget fra en klok psykiater.

EinarKringlen

Psykiatrisk institutt Vinderen

Oslo

Publisert: 30. juni 2001. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 27. mars 2026.